

Гоцька Євгенія Миколаївна
студент філософського факультету
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ДІАЛОГ МУСУЛЬМАН І ХРИСТИЯН В УМОВАХ ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

Поширення ісламу на українських землях – довготривалий та неоднорідний процес, який розпочався ще у часи давньоруської держави – середині IX ст. Тему ісламу в Україні розкривають у своїх працях такі вітчизняні ісламознавці: Д. Брильов, М. Кирюшко, О. Аулін, О. Ярош та М. Якубович. Вони аналізують історію цієї релігії та вказують на її проблеми і перспективи як в Україні, так і в цілому світі.

Досить характерними для України, як і для Європи в її геополітичному просторі є проблеми, що пов'язані з релігією. Сьогодні особливо гостро стоїть питання “ісламського фактору”, тому тема діалогу та взаємовідносин між мусульманами та християнами є актуальною як для міжрелігійної сфери, так і сфери відносин між державою і релігійними організаціями. Тому коли ми ведемо мову про діяльність мусульманських громад на території України, важливо дослідити всі кількісні, якісні виміри цієї присутності та особливості функціонування, характер і наслідки, що можуть виникати в момент діалогу.

Таким чином метою цього дослідження є здійснення аналізу процесу діалогу мусульман і християн в умовах політичних змін в Україні.

Іслам в Україні зазнав свого найбільшого занепаду, у післявоєнний період, – як і всі інші релігійні течії, що діяли на території СРСР. У той час іслам не розглядався у публічному контексті, а був зведений до певного побутового рівня, чим в свою чергу, об'єднував людей навколо своїх релігійних знань та практик. Масовий наступ на іслам в роки комуністичного тоталітаризму позначався закриттям, а то й знесенням багатьох мечетей, мусульманських шкіл. Тільки з проголошенням Україною незалежності були створені умови для відродження мусульманської релігії. Спочатку з'явилися громади, пізніше – мечеті, в Україну почали приїздити імами з різних країн світу, будували відносини з іноземними єдиновірцями.

В Україні свого часу були сприятливі умови для створення різних громад, асоціацій та об'єднань мусульман. Таким чином міста України стали мусульманськими центрами, а саме: Київ, Харків, Львів та Одеса. Тож після розпаду Радянського Союзу та в період незалежної України стало відбуватися багато змін як у культурному, так і духовному просторі, що спричинили відродження релігійного життя, в тому числі для українських мусульман. Були створені: духовні управління, ради, центри, партії та культурні осередки мусульман України. Сьогодні говорячи про кількість мусульманського населення в Україні, остаточну цифру не визначають, існує один найбільш правильний спосіб підрахунку – перепис населення. Отже, згідно нього на

2001 р. число етнічних мусульман, тобто за народженням – 436 000, або близько 0,9% від загальної чисельності населення.

Говорячи про інтеграцію цих віруючих до національного українського контексту ми маємо визнати наявність певних труднощів, що пов'язані зі стереотипами та суспільною упередженістю. Саме через недовіру до ісламу, неможливий змістовний діалог та взаєморозуміння між етноконфесійними спільнотами українського суспільства.

Хоча справедливо також буде відмітити, що боротьба за лідерство відбувається в середині самого ісламу. Суперництво між основними ісламськими центрами в Україні породжує певні протиріччя. Протистояння між ними набувають різних форм, від публічних взаємозвинувачень у релігійному прозелітизмі до антиукраїнської діяльності. Проблеми в мусульманському середовищі, як і в будь-якому іншому, виникають через взаємодію політичних, економічних, соціальних і релігійних чинників [2].

На сучасному етапі релігії в Україні мають ставити перед собою завдання: приймати адепта іншої віри у всій його повноті, відповідати викликам толерантності. Адже від адекватності відповідей релігій на усі запити часу, залежить успішність їх інтеграції у світове товариство. Характерним для України, як і Європи загалом є перебування мусульман у християнському оточенні. В нашій країні мусульмани друга за чисельністю релігійна спільнота, тож необхідність наявності діалогу беззаперечна. Українські мусульмани демонструють досить високий рівень зацікавлення у міжнародному діалозі. Асоціація громадських організацій «Араїд» проводила дослідження і виявила, що 62 % мусульман вважають за необхідне вести діалог з християнами, 54 % опитаних мусульман поважають християн, були й ті, яким християни байдужі 26,77 %. Вступаючи у діалог, віруючі починають краще пізнавати один одного, долають упередженість та виховують у собі толерантне ставлення. Європейський світ не володіє точними знаннями про іслам, багато речей некоректно тлумачаться та подаються виключно в негативному ключі. Суть ісламу на Заході часто інтерпретується некоректно, мас-медіа зображує мусульман агресивними або карикатурно, тобто зберігаючи та підтверджуючи міфи про сприйняття мусульман у Західному світі.

Хоча на даний час в Україні видається достатня кількість друкованої літератури, що розкриває особливості ісламу, існує мусульманське онлайн-радіо Mplus, газета «Мінарет», дитячий журнал «Веселий світлячок», також функціонує офіційний сайт ДУМУ [3]. Якщо говорити про ставлення християн до світу ісламу, то треба відмітити, що ще у ХХ ст. відбулося певне переосмислення у взаємовідносинах. Цей поштовх надійшов від католицької церкви, яка несла євангельську звістку по всьому світі і мала великий досвід стосунків з послідовниками ісламу. Свою позицію вона висловила на II Ватиканському Соборі (1962-1965), де III розділ декларації «Про ставлення церкви до нехристиянських релігій» розпочинався словами: «Церква з повагою ставиться до мусульман, які вірують в Єдиного Бога, Живого і Суцього, милосердного і всемогутнього, Творця неба і землі, що говорив до людей». Також у «Догматичній конституції про церкву», в якій взагалі визнається

можливість спасіння тих нехристиян, котрі вірують у Єдиного Бога і за допомогою божої благодаті прагнуть до праведного життя.

Разом з тим ми можемо говорити, що і в мусульманському світі зі сприйняттям західної цивілізації не все зрозуміло. Чимало людей не розуміють фундаментальних основ демократії, прав людини, сприймають їх виключно як відхилення від шаріату, як заперечення тих норм життя, до яких вони звикли, також не намагаючись розгледіти корені релігії, її основи.

Тому при детальному розгляді проблематики, необхідність діалогу виглядає більш ніж очевидною. Адже лише розуміючи один одного, можна навчитись жити у мирі, особливо коли існують певні «точки дотику» між двома релігійними системами: єдність і неповторність Бога, відмова від поклоніння ідолам, промовляння Бога до людей через пророків і Святе Письмо, ствердження Богом моральних законів для людей [1].

Діалог не здатен змінити релігії, але він може навчити жити разом в мирі та повазі. Україна саме та країна, де може бути започаткований якісний і ефективний діалог між мусульманським та західним, християнським світом.

Підсумовуючи вищевикладене, зробимо такі висновки. Зближення позицій двох релігій, спільнот та культур буде можливим лише за умови зміни загальносуспільних порядків в Україні. Повага, толерантність, зміна індивідуального ставлення людини до релігії – за допомогою таких механізмів можливо наблизитись до міжрелігійного діалогу. Звичайно, можливі труднощі під час подібного спілкування, адже принципові розбіжності між релігіями залишаються, отже і предмет дискусії також. Треба сказати, також не уможливорює ведення цього діалогу – відсутність інтересу, більшість віруючих просто не розуміє, для чого їм об'єднувати свої зусилля з діями людей інших переконань та інших поглядів. Долаючи цю проблему, шляхом діалогу, зануренням в проблематику, можливо досягти зміцнення суспільного миру, захисту прав релігійних меншин та сприяти інтеграції мусульман в українське суспільство.

Література

1. Журавский А.В. О некоторых богословских темах в современном исламо-христианском диалоге // Богословие после Освенцима и его связь с богословием после Гулага. – СПб., 1999. – С. 168-174.
2. Кирюшко М. Християни і мусульмани: від протистояння до діалогу // Соціум. – 2003. – №13.
3. Мусульманська спільнота України: інституціоналізація і розвиток / Під заг. ред. Ауліна О.А. – Консоль, Вінниця, 2016. – 400 с.